

1796-12-xx
von Stöcken, Frederik Hansen

Af Mogens Rostgaard Nissen
Fra <http://histopg.sdu.dk/ribejernstoeberi/Emne1.htm#la>

1848 – grundlæggelsen af Ribe Jernstøberi

I 1848 blev Ribe Jernstøberi grundlagt af byens apoteker, Frederik von Stöcken. Dermed var byens dominerende virksomhed gennem de følgende 150 år skabt.

Ribes apoteker, Frederik von Stöcken, etablerede Ribe Jernstøberii 1848. Den kendte hovedbygning i Saltgade blev opført samme år, og jernstøber Jens Axelsen blev ansat til at stå for arbejdet på støberiet. Normalt regnes den 18. april som stiftelsesdatoen, fordi det var den dag Axelsen modtog det kongelige privilegium.

Jernstøberiet blev hurtigt en succes på trods af urolighederne i forbindelse med Treårskrigen. I 1849 var der 11 faste arbejdere og 10 daglejere, og der blev produceret 153.000 pund støbegods. Frem til midten af 1850'erne var der en svagt stigende produktion og indtjening. Ribe Jernstøberi var et blandt mange støberier i Danmark, og jernstøberierne regnes som starten på industrialiseringen i Danmark.

1855 – von Stöckens kongelige privilegium

Indtil 1855 havde Jens Axelsen som stedfortræder privilegium til at drive Ribe Jernindustri. Derefter overtog von Stöcken selv roret midt i virksomhedens første alvorlige krise, hvor det lå stille i fire måneder.

I begyndelsen af 1855 løb Ribe Jernstøberi ind i alvorlige problemer, fordi det ikke var muligt at skaffe råjern fra England. Produktionen blev af den grund standset fra begyndelsen af februar. Samtidig viste det sig, at varelagerets faktiske værdi var langt mindre end den bogførte værdi. Det fik de to medejere, Jens Axelsen og Severin Bjelke, til at sælge deres beskedne andele i virksomheden til von Stöcken, som derefter var ene-ejer. von Stöcken modtog sit kongelige privilegium som jernstøber den 1. maj 1855, men produktionen lå fortsat stille på grund af råvaremangel. Først i midten af juni kom der igen gang i produktionen. I de følgende år var støberiet igen i drift, men jernproduktionen kom ikke op på det samme niveau, som i begyndelsen af 1850'erne.

1868 – von Stöckens død

I 1868 døde Ribe Jernstøberis grundlægger, Frederik von Stöcken. Han efterlod en virksomhed, der fortsat lå underdrejet efter krigen i 1864 og grænsedragningen lige syd for Ribe.

Ved Frederik von Stöckens død i 1868 havde Ribe Jernstøberigennem flere år stået noget i stampe. Støberiet havde siden 1858 – hvor han solgte apoteket – været hans hovedbeskæftigelse, men krigen i 1864 og den nye grænse ramte virksomheden hårdt. En stor del af Ribes opland faldt bort, og for jernstøberiet medførte dette færre kunder og mindre salg. Op til krigen havde der været en fast medarbejderstab på omkring 17, mens der efter krigen kun var omkring 10 tilbage.

Ud over støberiet havde von Stöcken mange andre jern i ilden. Han satte gang i en lang række erhvervsinitiativer i lokalområdet, og han var glødende nationalliberal og i en årrække medlem af rigsdagen. Det var dog ikke alle hans erhvervsinitiativer, der gik lige godt. Således forliste halvdelen af de 22 skibe, som han var medejer af.

Af Elsebeth Reschefski

Fra <http://histopg.sdu.dk/ribejernstoeberi/Emne9.htm#la>

Frihed, lighed og borgerskab

Frederik Hansen von Stöcken blev født i 1796. Han var særdeles aktiv i Ribe i den periode, hvor Danmark gik fra enevælde til en forfatningsstyret nationalstat. Industrialismen fik fodfæste lokalt, en dansk kulturelite blev etableret og nationalstaten Danmark fik en grundlov midt i en borgerkrig. Frederik von Stöcken startede Ribe Jernstøberi i 1848, og i 1855 genstiftede han "Klubben" i Ribe. I perioden 1851-63 var

han valgt til Landstinget for de nationalliberale. 1868 døde han i Ribe, samme år som Danmarks eksporthavn mod vest blev etableret i Esbjerg.

Von Stöcken spændte vidt, og erhvervede sig titlerne som kancelliråd, landstingsmedlem, apoteker og jernstøberiejer. Politisk var den nationalliberale leder, Orla Lehmann et forbillede for ham, og han bakkede glødende op bag den politik, som Lehmann stod for. Altså en liberal forfatning og et konstitutionelt monarki gældende for kongeriget Danmark og hertugdømmet Slesvig.

Forhandler for Ribe

Det tyske forbund havde allierede i Tønder. Det betød, at da det tyske oprør mod den danske magt i hertugdømmerne brød ud i marts 1848, skabte det frygt i Ribe for et overfald fra syd.

Von Stöcken påtog sig i maj 1848 opgaven som fredsforhandler i Tønder på Ribes vegne, men blev sat i arrest med sine to medforhandlere fra Ribe. Bystyret i Ribe udstedte en vekselskilling på 1000 rigsdalere for at få dem frigivet. Ved hjemkomsten til Ribe betalte von Stöcken beløbet af egen lomme og Ribe undgik indkvarteringen af tyske tropper. I 1850 fik han erstattet beløbet med renter fra Ribes bystyre. Tre år senere pålagde Rigsrådet, at Tønder skulle tilbagetale de 1000 rigsdalere. Tvisten mellem Tønder og Ribe drejede sig især om 166 konfiskerede geværer, som blev gemt i Ribe og omegn. I april 1848 var Ribe Jernstøberi grundlagt, med et kongeligt privilegium til en kvalificeret medarbejder fra Haderslev jernstøberi i hertugdømmet Slesvig. Det var Frederik Axelsen, der var født i København.

Hyphoff og Von Stöcken 1849

Redaktør Hyphoff analyserede i 1849 i Ribe Stift Tidende mulighederne for fredsftaler. Disse kunne også knyttes til von Stöckens lokalpolitiske indsats i Tønder i maj 1848. Den 24. juli 1849 kunne Hyphoff i avisen bringe følgende skrivelse, der var overgivet af en slesvigsk flygtning i Ribe: "Ifølge et brev af den 18. d.m. fra Land- og Søkrigskommissariatet skal der den 28. d.å. afholdes en ekstraordinær session i Rendsborg for byen Tønders landmilitær. Som en følge heraf vil N.N. (Navnet ville vi fortie) derfor indfinde sig i Rendsborg til sessionen for at udføre denne befaling. Tønder, den 19. juli 1849. Lüders, const."

Hyphoff noterede sig hermed et stadigt desperat oprør i Tønder. I samme avis annoncerede Ribe Jernstøberi efter drengene til oplæring. Von Stöcken fortsatte således ufortrødent sin nystartede virksomhed, trods de truende meldinger fra syd.

De begavede, de dannede og de rige

De politiske borgerforeninger var uddøde, men dannelse og kultur stod stærkt i den national-liberale politiske bevægelse. Derfor genstiftede von Stöcken i 1855 "Klubben" i Ribe med en ny festsal.

Der var optimisme til stede da borgerforeningen "Klubben" i Ribe, blev indviet i 1856: "Vor Tid den er saa grumme rig, Paa Guld og grønne Skove, Og Alt, hvad man kan ønske sig, Den byde kan og love, Hvad fordem syntes muligt knap, Det skeer, för man det aner, Og se! Man kjører snart omkap, Paa jyske Jernbaner" (Benthien 1997, 50) Det første vers fra "Klubbens" indvielse den 6. oktober 1856 viste fremtidsstro. Som medejer af den nyoprettede discountbank i Ribe, udgjorde Von Stöcken en central betydning for den økonomiske start af "Klubben". Her var han medlemsindskrevet som

kancelliråd. Man sigtede bredt på dannelse og finkulturel inspiration. "Klubben" eksisterede til fælles glæde for Ribe-borgerne indtil 1. oktober 1929, hvor den blev opløst.

Et portrætfotografi

"Von Stöckens plads", hvor Ribes gamle rådhus ligger, var Ribes anerkendelse af von Stöckens betydning for byen. Men von Stöcken forstod også selv at tilrettelægge sit eftermæle.

Et samtidigt portrætfotografi viser, hvordan von Stöcken selv valgte at præsentere sig: En dobbeltraded mørk frakke med krave og revers. Skuldrene er gjort brede ved de påsyede ærmer med pufagtige forhøjninger. En hvid skjorte med høj flip, indrammer kæberne på begge sider af det smalle ansigt. Et bredt silkebånd med udsmykning er bundet omkring flippen. En hvidbehandsket hånd er stukket ind i jakkens åbning mellem to tilknapninger. Håret er hvidt og kruset med høje tindinger. Kindbenene er markante med kulør. Panden er høj, næsen er lang og lige. En lille overlæbe og en fyldig underlæbe, præger overdelen af et kraftigt underbid og hageparti. Øjnene er tydeligt årvågne under det fremtrædende pandeben. Et portræt af en kompetent og målrettet mand af stor betydning.

Fra www.rio.dk

Historien bag Ribe Jernindustri og RIOpanel.

Ribe Jernindustri står for dansk håndværk, kvalitet og design. Rent faktisk har vi over 160 års erfaring med at designe og producere produkter af højeste kvalitet. Da virksomheden blev grundlagt af Ribes apoteker Frederik von Stöcken i 1848 vidste han formentlig ikke, at han dermed skabte byens førende virksomhed for de næste over 160 år. De landskendte støbeovne var det første produkt, der blev fremstillet i det, der dengang hed Ribe Jernstøberi.

I 1871 blev produktionen udvidet til også at omfatte bl.a. komfurer, plovjern og staldvinduer. Produktprogrammet omfattede desuden en række ting til den daglige husholdning, som blev produceret af andre selskaber. Emaljerede gryder, potter og pander, kødmaskiner og strygejern var blandt de varer, der blev solgt.

Ribe Jernstøberi overlevede første verdenskrig uden problemer, og udvidede endda medarbejderstaben. I 1920'erne var det støbeovnene, som var det bedst sælgende produkt. I 1950'erne blev det første egentlige brand dog skabt med noget helt andet, nemlig "Ribegryden" – en emaljeret gryde, der var fast inventar i mange danske hjem. Selv datidens førende kokebogsforfatter og brevkasseredaktør, Kirsten Hüttemeier, omtalte Ribegryden i rosende vendinger. Alligevel måtte produktionen Ribegryden og det emaljerede køkkentøj lade livet i 1973, som følge af den fokus, der nu var på fremstilling af radiatorer.

Ribe Jernstøberi begyndte at producere og sælge pladejerns radiatorer i 1960. Det var en vigtig beslutning og en stor satsning, da daværende direktør Rahbek besluttede, at Ribe Jernstøberi skulle producere pladeradiatorer. Han havde da også oprindeligt besluttet sig for at udvide produktionen af søjleradiatorer, men den beslutning blev ændret. Under en udlandsrejse fandt han ud af, at markedet for pladejerns radiatorer var i kraftig vækst. Derfor lagde han produktionen om, da han kom hjem. Der blev købt nye produktionsmaskiner og der blev opført nye fabriksbygninger.

Beslutningen viste sig snart at være god. Op gennem 1960'erne og 1970'erne var der et veritabelt byggeboom i Danmark og Europa. Derfor steg salget af pladeradiatorer voldsomt, og fabriksarealet blev løbende udvidet. Samtidig steg medarbejderantallet kraftigt, så der i 1973 var omkring 600 ansatte på fabrikken i Ribe.

I det 125. jubilæumsår i 1973 ændrede virksomheden navn til det vi hedder i dag: Ribe Jernindustri A/S. Ved samme lejlighed blev produktionen af støbejern indstillet, og siden er der næsten udelukkende lavet panelradiatorer på fabrikken.

Siden 1973 er der stort set udelukkende produceret panelradiatorer i Ribe.

Produktionen er løbende blevet automatiseret og effektiviseret, hvilket har været en nødvendighed for at overleve i den internationale konkurrence.

"Rio-radiatoren" har holdt sit indtog i mange danske hjem. Den har gennem årene bevist sit værd i form af et klassisk look og robust design, der gør at RIOpanel stadig er Danmarks mest sælgende radiator-mærke.

I 2004 købte Ribe Jernindustri Hudevad radiatorfabrik i Årslev på Fyn. Hudevad er det førende brand for designradiatorer af særdeles høj kvalitet samt mange avancerede specialløsninger, der kan tilpasses kundernes ønsker. Hudevads bestseller er Plan-radiatoren, der som navnet siger, har en plan front. Du kan læse mere om Hudevad under www.hudevad.com.

Ribe Jernindustri A/S er i dag den førende danske producent af radiatorer og konvektorer. Vi har 115 medarbejdere i alt og al produktion foregår i Ribe. Vores stadige fokus på funktionalitet, design og kvalitet kombineret med vores lange tradition for godt håndværk er vores styrke og stolthed.

Hvis du vil vide mere om virksomheden eller vores produkter, er du velkommen til at kontakte os på mail@rio.dk.

Vil du vide mere om Ribe Jernindustri's historie, kan du læse videre på hjemmeside <http://histopg.sdu.dk/ribejernstoeberi/index.html>, hvor historiestuderende fra SYD-DANSK UNIVERSITET i Kolding har gravet i gemmerne og beskrevet deres "fund".